

DOI: 10.33663/1563-3349-2023-34-721-730

УДК 323.22

С. В. БАЛАН,

кандидат політичних наук*

ORCID: 0000-0002-9421-7037

КОНЦЕПЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДЕРЖАВИ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ВИКЛИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті аналізується концепція інформаційної держави та досліджуються її характеристики у комплексі з наслідками її функціонування для розвитку демократії. Стверджується, що інформаційна держава характеризується переходом від традиційних бюрократичних структур до більш гнучких мережових структур, які покладаються на цифрові технології для збору, обробки, зберігання та поширення інформації. Ця зміна суттєво впливає на реалізацію державою своїх управлінських функцій та зумовлює виникнення нових форм взаємодії громадян з державою, включно з новими інструментами громадянської участі, прозорості та підзвітності.

Ключові слова: інформаційна держава, інформаційне суспільство, прозорість і підзвітність влади, демократія, інформаційно-комунікаційні технології, свобода слова, дезінформація.

Balan Sergii. The concept of the informational state: the principles of formation and the main challenges in modern conditions

This article analyzes the concept of the informational state and examines its specific characteristics along with the consequences of its functioning for the development of democracy. It argues that the informational state is characterized by a shift from traditional bureaucratic structures to more flexible networked structures that rely on digital technologies to collect, process, store and disseminate information. This change significantly affects the state's implementation of its management functions and causes the emergence of new forms of interaction between citizens and the state, including new tools of citizen participation, transparency and accountability.

Key words: informational state, information society, transparency and accountability of state power, democracy, information and communications technologies, freedom of speech, disinformation.

Постановка проблеми. Активне й всеосяжне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) має наслідком глибокі зміни у функціонуванні урядів та у відносинах між державою і громадянами. Термін «інформаційна держава» покликаний відобразити ті фундаментальні зміни, які полягають у більш активному використанні цифрових технологій для збору,

* **Balan Sergii**, Candidate of Political Sciences (Ph. D.)

обробки, зберігання та поширення інформації. Прикметно, що атрибути інформаційної держави досі чітко не визначені і щодо них тривають дискусії поміж науковцями, політиками та практиками щодо того, що таке інформаційна держава, з якого моменту певна держава може вважатися інформаційною, а також, чи є перехід у стан інформаційних держав незворотним процесом або ж чи є умови, за яких держава може перестати вважатися інформаційною. У цій статті зроблено спробу виокремити та проаналізувати ключові атрибути інформаційної держави, а також стисло проаналізувати виклики, які супроводжують процес її формування.

Огляд літератури. Концепція інформаційної держави почала розроблятися дослідниками наприкінці ХХ ст. у відповідь на швидке зростання та поширення інформаційно-комунікаційних технологій. Одним із перших цю ідею виклав Мануель Кастельс у своїй книзі «Підйом мережевого суспільства»¹, де стверджував, що поява мережевого суспільства знаменує нову еру, в якій держава все більше покладається на цифрові технології для збору, обробки та поширення інформації. Пізніше ця концепція була розвинена та вдосконалена низкою вчених – Й. Бенклером², Л. Лессігом³, Б. Новек⁴ та ін.

Дослідженню окремих аспектів функціонування інформаційного суспільства та його взаємодії з державою присвячені праці вітчизняних науковців Н. Блажівської, В. Брижка, М. Вершиніна, В. Гавловського, В. Дрожинова, Д. Дюжева, Є. Жукова, Р. Калюжного, Б. Кормича, А. Кошкіна, Н. Кушакової, Д. Макаренка, К. Орлова, Г. Почепцова, В. Скаляцького, В. Фурашева, В. Хахановського, В. Цимбалюка, С. Чукут, М. Швеця, О. Яременка.

Мета і завдання. Метою статті є концептуалізація поняття «інформаційна держава» на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних досліджень глибинних трансформацій, викликаних активним проникненням інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільних відносин та функціонування держави.

До завдань статті належать: виокремлення характерних атрибутів інформаційної держави; виявлення співвідношення інформаційної держави й інформаційного суспільства; визначення основних викликів, які виникають на шляху функціонування інформаційної держави.

Виклад основного матеріалу. Концепція інформаційної держави, яку розвивали, зокрема, М. Кастельс і Й. Бенклер, базується на ідеї того, що сучасні уряди все більше й більше покладаються на інформацію та комунікаційні технології для здійснення державної влади. І тут йдеться про використання технологій не лише в контексті надання адміністративних послуг і виконання бюрократичних функцій, а й також про застосування технологій стеження й аналізу даних для контролю громадян, управління публічними ресурсами, розробки державних політик. Крім того, активне поширення цифрових технологій трансформує сферу державного управління та створює нові форми влади і контролю. В інформаційній державі ІКТ розглядаються як

основоположний інструмент покращення ефективності, підзвітності і прозорості державної влади.

На відміну від інформаційної держави концепція інформаційного суспільства посиляється на ширші соціальні та культурні зміни, які супроводжують поширення інформаційних і комунікаційних технологій у світі. Це охоплює зміни у способах комунікації і доступу громадян до інформації та залучення до економічних і політичних процесів. Ці зміни відбуваються у напрямі формування економіки та культури, заснованих на виробництві, поширенні і споживанні інформаційних товарів і послуг. Такі дослідники, як Д. Белл⁵ і Д. Бенігер⁶ обстоюють ту точку зору, що ми рухаємося до створення інформаційного суспільства, в якому знання та інформація стають основою економічного зростання, соціальної організації та розвитку культури.

Тож, попри зовнішню подібність у дослідженні ролі ІКТ, концепція інформаційної держави фокусується на аналізі змін у поведінці урядів та інших політичних інститутів у результаті впровадження ІКТ, тоді як концепція інформаційного суспільства побудована на аналізі більш широких соціальних та економічних змін, викликаних впровадженням новітніх технологій.

Напрями, способи та інструменти одержання, використання, поширення та зберігання інформації є наріжними аспектами демократії. Сучасна демократична держава, унормовуючи інформаційні відносини, розглядає і використовує інформацію як об'єкт своїх політик. При цьому інформація водночас виступає інструментом (суб'єктом) розробки державних політик. У цьому полягає дуальна сутність інформації у політико-правовій сфері. Відтак уряд, з одного боку, є регулятором суспільних інформаційних відносин, а з другого – безпосереднім учасником процесу збору, обробки, зберігання й обміну інформацією.

Інформаційна політика поступово, але невпинно глибше проникає в державні галузеві політики. Понад те, інформаційна політика існує в двох вимірах: по-перше, як сукупність передбачених законодавством інструментів поведіння з інформацією (управління інформаційним простором), що охоплює зокрема нормативно-правові підвалини свободи слова й інформації, особливості передачі і захисту інформації, використання технічних засобів і протоколів обміну інформацією, діяльність медіа; а по-друге, як інформаційна складова всіх державних галузевих політик (освітньої, культурної, гуманітарної, соціальної, економічної, енергетичної, безпекової тощо). У такий спосіб інформаційна політика виступає водночас елементом і середовищем реалізації функцій держави.

Саме в таких умовах формується новий тип сучасної демократичної держави – інформаційної – держави, в якій політика поведіння з інформацією стає центральним елементом управлінської діяльності. У такій державі відкритість даних, прозорість, цифрові послуги, електронна демократія, комунікація з державними органами стають обов'язковими атрибутами державної

влади на рівні з виборністю та підзвітністю. Влада над інформацією стає новим типом суспільних ієрархічних відносин.

Нематеріальність об'єкта регулювання інформаційної політики створює оману її вторинності на фоні інших матеріальних об'єктів. Однак саме від спроможності держави передавати, отримувати й обробляти інформацію залежить швидкість ухвалення рішень, а отже, якість і ефективність державних політик, зокрема й міжнародної. Вправність держави у роботі з інформацією визначає її місце у глобальній ієрархії політичних акторів.

Безперечно, атрибути інформаційної держави є складними та багатограними характеристиками, які охоплюють нормативні, технологічні, інституційні та соціальні аспекти. Відтак комплексне розуміння політико-правового явища «інформаційна держава» потребує холістичного підходу, який враховує динамічну взаємодію цих факторів.

Сучасна демократична держава будується, зокрема, на принципах прозорості, підзвітності та залученості громадян до процесу ухвалення рішень. Для досягнення цих цілей і оптимального використання переваг демократичного політичного режиму ключову роль у функціонуванні держави відіграє інформація, яка до того ж має бути об'єктивною, достовірною, доступною й отриманою без порушення права на конфіденційність.

Поява інформаційної держави відкрила нові перспективи для розвитку демократії. Цифрові технології сприяють більшій прозорості та підзвітності органів державної влади і посадових осіб, а також уможливають виникнення нових форм участі громадян, зокрема, електронного уряду (e-government), онлайн-петицій, бюджету участі, громадянської науки, краудсорсингу (від англ. «crowd» – натовп і «sourcing» – пошук джерел) тощо. Ці нові форми участі стали можливими винятково завдяки цифровим технологіям, які сприяють активнішому та швидшому обміну інформацією та спрощують співпрацю громадян з державними органами і між собою.

Проте масштабне використання цифрових технологій державою викликає занепокоєння щодо надмірної концентрації влади через монопольне право держави визначати режим поводження з інформацією⁷ та посилює тенденцію виключення частини громадян з процесу формування актуального порядку денного держави через брак технологічних навичок чи доступу до самих технологій. Деякі дослідники навіть обстоюють думку, що розвиток ІКТ не обов'язково покращує спроможність громадян брати участь у демократичних процедурах, а може спричинити й цілком протилежні наслідки⁸.

Формування інформаційної держави має значні наслідки для управління. Цифрові технології дають змогу урядам збирати значну кількість даних про своїх громадян, які можна використовувати для покращення надання послуг, моніторингу громадської думки та виявлення актуальних проблем, які можуть негативно впливати на легітимність державних інститутів. Тема легітимності здійснення нагляду за громадянами та збору інформації у сформо-

ваних ліберальних демократіях останнім часом активно обговорюється в науковій літературі⁹.

Загалом можна виділити три основні аспекти концепції інформаційної держави, які дають підстави виокремити її з-поміж інших, сформульованих раніше. По-перше, це технологічна складова. Однією з головних перешкод на шляху рівного та безперешкодного доступу до інформації завжди були технологічні перепони. У сучасних умовах інформаційна держава послугується у своїй діяльності складними та дорогими цифровими технологіями для збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації. Це включає, зокрема, використання алгоритмів аналітики даних, штучного інтелекту та машинного навчання для опрацювання великих наборів даних (англ. – «big data»). Технологічний атрибут інформаційної держави також охоплює використання цифрових платформ та інструментів для забезпечення залучення громадян до участі в процесах прийняття рішень.

По-друге, це інституційна складова. Інституційна складова інформаційної держави охоплює організаційну структуру та нормативно-правову базу, які у комплексі створюють середовище для використання цифрових технологій у державі та регламентують порядок такого використання. Це включає процес розробки й ухвалення нормативних актів та імплементації державних політик, які регулюють використання даних і цифрових технологій, а також створення нових державних установ для регулювання цих технологій. Інституційні атрибути інформаційної держави також охоплюють потребу в кваліфікованій робочій силі, яка може ефективно керувати цими технологіями та використовувати їх від імені держави.

Інституційна структура може включати різні органи управління, які відповідають за збір, обробку та поширення інформації. Це можуть бути міністерства, державні комітети, агентства та інші структури. Законодавча база визначає правила використання технологій та інформаційних ресурсів, а також забезпечує захист прав громадян щодо збору та обробки їхніх персональних даних.

В Україні в межах розвитку інформаційної держави у 2019 р. було створено Міністерство цифрової трансформації (Мінцифри). Невдовзі після створення за ініціатииви Міністерства було створено посаду заступника з цифрової трансформації в усіх міністерствах та ключових державних органах. Для ефективної роботи Мінцифри у Верховній Раді IX скликання було створено парламентський Комітет з питань цифрової трансформації. У межах виконання поставлених перед ним завдань Мінцифри впровадило єдиний підхід до надання цифрових послуг і комунікації громадян з урядом через портал «Дія», який на сьогодні є одним з найкращих рішень подібного роду у світі.

По-третє, соціальна складова. Соціальний вимір інформаційної держави охоплює ширші соціальні й культурні передумови, які формують використання цифрових технологій урядом. Це включає питання рівня довіри до влади разом з її прозорістю та підзвітністю, загального рівня освіти, цифро-

вої і медійної грамотності та культури спілкування громадян, а також питань конфіденційності та безпеки даних.

Рівень інформаційної та медійної грамотності має визначальний вплив на рівень розуміння громадянами різноманітної інформації та її значення, а також виявлення неправдивої інформації. Своєю чергою компетенції в галузі ІКТ дають змогу громадянам бути активнішими учасниками інформаційних процесів, а також виступають додатковим захистом від небезпек, пов'язаних із використанням ІКТ – вірусами, фішингом тощо. Активна участь громадян у процесах вироблення і прийняття рішень дає змогу їм впливати на формування державних галузевих політик і сприяти розбудові демократичних інститутів.

Соціальні атрибути інформаційної держави також охоплюють питання, пов'язані з громадським активізмом і роллю неурядового сектору в частині необхідності залучення та участі громадян у розробці, тестуванні та публічному просуванні впровадження цифрових технологій у роботі уряду.

Визначальною рисою функціонування інформаційної держави є взаємопов'язаність і взаємопідсилення її складових. Наприклад, інституційні атрибути інформаційної держави формуються під впливом технологічних і соціальних чинників, які, своєю чергою, впливають на використання цифрових технологій державними інститутами. Аналогічно соціальні атрибути інформаційної держави формуються технологічними та інституційними чинниками та впливають на те, як громадяни взаємодіють з урядом.

Інформація є критично важливим ресурсом для сучасної демократичної держави, оскільки вона дає змогу державі збирати, аналізувати та поширювати дані, необхідні для прийняття обґрунтованих рішень. З появою сучасних технологій державні інституції можуть отримати доступ до інформації в режимі реального часу, що уможливорює їм приймати рішення швидше та ефективніше.

Крім того, доступ до інформації також відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, яка є фундаментальною основою демократичної держави. Громадяни мають право на доступ до інформації про результати діяльності органів влади та посадових осіб, успішність реалізації державних політик та рішень уряду. Це дає змогу їм контролювати осіб, уповноважених на здійснення функцій держави, та у разі необхідності притягувати їх до відповідальності, а також гарантує, що уряд діє в інтересах суспільства.

Інформаційно-комунікативні технології дають змогу соціально активним громадянам брати активнішу участь у процесах прийняття рішень у демократичній державі. Сервіси електронного урядування, електронні петиції, бюджет участі, електронний документообіг, інтеграція баз даних дають змогу громадянам брати персоналізовану участь у формуванні державного порядку денного, громадських консультаціях, надсилати відгуки на державні рішення, брати участь у прийнятті публічних рішень, перерозподіляти фінансові ресурси. Це не тільки забезпечує політичну інклюзивність і підвищує прозо-

рість процесу прийняття рішень, а й дає змогу громадянам особисто почуватися більш залученими в управління своєю країною. Поза тим, це забезпечує функціонування нового формату взаємодії між державою і громадянином – прямої комунікації, яка не опосередкована жодними проміжними ланками, в якій за допомогою цифрової платформи будь-який орган державної влади має можливість заздалегідь оцінити перспективи впровадження тієї чи іншої державної політики. Безумовно, за добровільності такого спілкування залишається відкритим питання репрезентативності отриманих у процесі такої комунікації даних, проте навіть воно підлягає вирішенню завдяки можливості застосування спеціальних алгоритмів.

Водночас формування інститутів інформаційної держави зумовлює необхідність подолання низки викликів, пов'язаних із конфіденційністю та захистом персональних даних, надмірним стеженням за громадянами з боку держави та ймовірними випадками зловживання даними. Аналізуючи концепцію інформаційної держави, в якій держава є одночасно учасником і регулятором інформаційних відносин, необхідно відповісти на питання про роль держави в регулюванні цифрових технологій, зокрема, в частині забезпечення мережевого нейтралітету¹⁰ і цифрових прав¹¹.

Оскільки інформаційна держава значною мірою покладається на збір та аналіз великих обсягів даних, однією з головних проблем, з якою вона стикається почасти, є захист конфіденційності громадян під час використання інформаційно-комунікативних технологій¹². Відтак одним із головних завдань уряду є гарантування того, що особисті дані громадян збираються, зберігаються, розповсюджуються та використовуються у спосіб, який узгоджується з їхніми правами на конфіденційність і захист персональних даних. Ця проблема ще більше ускладнюється дедалі активнішим використанням передових технологій, таких як штучний інтелект і машинне навчання, яким для ефективного функціонування потрібний доступ до максимального обсягу даних.

Наступним викликом глобального масштабу для інформаційної держави є проблема технологічного розриву між державами з високим і низьким рівнем добробуту населення¹³. Доступ до технологій та Інтернету все ще є недовсяжним для більшості громадян розкішню у багатьох країнах світу, що створює прірву між тими, хто має вільний доступ до інформації, і тими, хто його не має. На шляху формування інформаційної держави уряди повинні забезпечити своїм громадянам доступ до технологій та Інтернету, щоб подолати цей розрив і забезпечити рівний доступ до інформації для всіх¹⁴.

Також становить суттєву проблему для інформаційної держави і надмірний обсяг самої інформації. Через велику кількість доступної для широкого загалу інформації доступ громадян до справді важливої та необхідної інформації може бути ускладнений. Ще більшу шкоду спроможне спричинити поширення дезінформації та пропаганди, яке робить громадян вразливими до шкідливої інформації, що може мати визначальний вплив на їхні рішення та поведінку.

У цьому контексті важливо зазначити, що поширення ІКТ матиме своїм наслідком позбавлення свободи слова та інформації гарантій конституційного захисту на рівні національного законодавства багатьох демократичних держав, а також позбавлення універсальності на міжнародно-правовому рівні¹⁵. Адже саме завдяки маніпулюванню міжнародно-правовими нормами російські пропагандистські канали і сайти безперешкодно працювали в Європі з 2005 р., і лише 2 березня 2022 р. Рада ЄС нарешті знайшла політичну волю та юридичні підстави заборонити їх діяльність на теренах ЄС. Національні уряди повинні створити відповідні умови та забезпечити громадян необхідними інструментами для фільтрації, обробки та оцінки інформації, яку вони отримують, щоб приймати обґрунтовані рішення.

Класичною є загроза кібербезпеці держави через дедалі більшу залежність від інформаційно-комунікативних технологій. Кібератаки можуть скомпрометувати конфіденційні державні дані, порушити роботу державних служб і розкрити особисту інформацію громадян. Уряди повинні визначити пріоритетність заходів кібербезпеки, щоб захистити дані своїх громадян і забезпечити стабільність своїх систем.

Висновки. Концепція інформаційної держави створює фундамент для подальшого розуміння того, як цифрові технології трансформують відносини між державою та її громадянами. Хоча перехід до інформаційної держави має потенціал для сприяння більшій участі громадян, прозорості та підзвітності, він також ставить важливі питання щодо конфіденційності, стеження та концентрації влади. Оскільки цифрові технології продовжують розвиватися, дуже важливо, щоб ми продовжували аналізувати й оцінювати наслідки формування інформаційної держави для розвитку демократичних інститутів.

Перехід сучасних демократій на новий щабель свого розвитку диктує необхідність дослідження та наукового обґрунтування концепції інформаційної держави з метою подальшої його інструменталізації та адаптації до суспільно-політичних процесів, зокрема й на теренах України. Оскільки інформація пронизує всі сфери суспільно-політичних відносин, виникає необхідність нормативно-правового, включно з конституційним, закріплення засад її функціонування. Атрибут «інформаційна» має стати конституційною характеристикою держави на рівні з суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою. Інформаційна складова має стати нормою-цінністю сучасної держави з відповідними функціями й обов'язками.

І хоча інформаційна держава пропонує багато переваг для функціонування демократичного політичного режиму, вона також стикається з кількома проблемами, які потребують швидкого й радикального вирішення. До них належать питання захисту даних і конфіденційності, технологічний розрив, перевантаження інформацією та загрози кібербезпеці. Уряди спільно з неурядовими інститутами повинні працювати над розробкою політик, які зможуть подолати ці виклики, щоб забезпечити оптимальне функціонування інформаційної держави.

1. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell. 2010. 2. Benkler, Yochai. The wealth of networks: how social production transforms markets and freedom (1st ed.), New Haven, Conn: Yale University Press. 2006. 3. Lessig L. Code and Other Laws of Cyberspace. New York: Basic Books. 1999. 4. Noveck B. S. Wiki Government: How Technology Can Make Government Better, Democracy Stronger, and Citizens More Powerful. Washington, D.C.: Brookings Institution Press. 2009. 5. Bell D. The Social Framework of the Information Society. Dertoozoz, M. L., Moses, J. (eds.), The Computer Age: A 20 Year View, Cambridge, MA: MIT Press. 1979. P. 500–549. 6. Beniger J. The Control Revolution: Technological and Economic Origins of the Information Society. Cambridge, MA: Harvard University Press. 1986. 7. Pohle J., Voelsen D. Centrality and power. The struggle over the techno-political configuration of the Internet and the global digital order. *Policy & Internet*. Volume 14, Issue 1. 2022. P. 13–27. 8. Braman S. Change of State: Information, Policy, and Power. The MIT Press. 2009. P. 315. 9. Königs P. Government Surveillance, Privacy, and Legitimacy. *Philos. Technol.* 35, 8. 2022. 10. Pickard V., Berman D. A. After Net Neutrality: A New Deal for the Digital Age. Yale University Press. 2019. 11. Calzada I. The Right to Have Digital Rights in Smart Cities. *Sustainability* 13(20). 2021. 12. Reidenberg J. The Fundamental Role of Privacy and Confidence in the Network. 30 Wake Forest L. Rev. 105. 1995. URL: https://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/799 13. United Nations. Department of Economic and Social Affairs, issuing body. (2018-10-15). World economic and social survey 2018: frontier technologies for sustainable development. 14. Srinuan C., Bohlin E. Understanding the digital divide: A literature survey and ways forward, 22nd European Regional Conference of the International Telecommunications Society (ITS): «Innovative ICT Applications – Emerging Regulatory, Economic and Policy Issues», Budapest, Hungary, 18th-21st September, 2011, International Telecommunications Society (ITS), Calgary. 2011. 15. Braman S. Change of State: Information, Policy, and Power. The MIT Press. 2009. P. 320.

References

1. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell. 2010. 2. Benkler, Yochai. The wealth of networks: how social production transforms markets and freedom (1st ed.), New Haven, Conn: Yale University Press. 2006. 3. Lessig L. Code and Other Laws of Cyberspace. New York: Basic Books. 1999. 4. Noveck B. S. Wiki Government: How Technology Can Make Government Better, Democracy Stronger, and Citizens More Powerful. Washington, D.C.: Brookings Institution Press. 2009. 5. Bell D. The Social Framework of the Information Society. Dertoozoz, M. L., Moses, J. (eds.), The Computer Age: A 20 Year View, Cambridge, MA: MIT Press. 1979. P. 500–549. 6. Beniger J. The Control Revolution: Technological and Economic Origins of the Information Society. Cambridge, MA: Harvard University Press. 1986. 7. Pohle J., Voelsen D. Centrality and power. The struggle over the techno-political configuration of the Internet and the global digital order. *Policy & Internet*. Volume 14, Issue 1. 2022. P. 13–27. 8. Braman S. Change of State: Information, Policy, and Power. The MIT Press. 2009. P. 315. 9. Königs P. Government Surveillance, Privacy, and Legitimacy. *Philos. Technol.* 35, 8. 2022. 10. Pickard V., Berman D. A. After Net Neutrality: A New Deal for the Digital Age. Yale University Press. 2019. 11. Calzada I. The Right to Have Digital Rights in Smart Cities. *Sustainability* 13(20). 2021. 12. Reidenberg J. The Fundamental Role of Privacy and Confidence in the Network. 30 Wake Forest L. Rev. 105. 1995. URL: https://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/799 13. United Nations. Department of

Economic and Social Affairs, issuing body. (2018-10-15). World economic and social survey 2018: frontier technologies for sustainable development. **14**. Srinuan C., Bohlin E. Understanding the digital divide: A literature survey and ways forward, 22nd European Regional Conference of the International Telecommunications Society (ITS): «Innovative ICT Applications – Emerging Regulatory, Economic and Policy Issues», Budapest, Hungary, 18th-21st September, 2011, International Telecommunications Society (ITS), Calgary. 2011. **15**. Braman S. Change of State: Information, Policy, and Power. The MIT Press. 2009. P. 320.

Balan Sergii. The concept of the informational state: the principles of formation and the main challenges in modern conditions

This article analyzes the concept of an informational state and examines its specific characteristics along with the consequences of its functioning for the development of democracy. It argues that the informational state is characterized by a shift from traditional bureaucratic structures to more flexible networked structures that rely on digital technologies to collect, process, store and disseminate information. This change significantly affects implementation of state management functions and causes the emergence of new forms of interaction between citizens and a state, including new tools of citizen participation, transparency and accountability.

The aim of this article is to substantiate the concept of "informational state" based on the analysis of domestic and foreign studies of deep transformations caused by the active penetration of information and communication technologies into all spheres of social relations and state functioning.

The concept of the informational state creates a foundation for further understanding of how digital technologies transform the relationship between a state and its citizens. While informational state offers many advantages for the functioning of a democratic political regime, it also faces several problems that require quick and radical solutions. These include data protection and privacy issues, technological gap, information overload, and cyber security threats.

The transition of modern democracies to a new stage of their development dictates the need for research and scientific substantiation of the concept of the informational state aimed at its further instrumentalization and adaptation to social and political processes, in particular in Ukraine. Since information has penetrated into all spheres of social and political relations, there is a need for securing its normative and legal foundations.

Key words: *informational state, information society, transparency and accountability of state power, democracy, information and communications technologies, freedom of speech, disinformation.*